

MINDER ANTIBIOTICUM MET BEHOUD VAN RESULTATEN

Het antibioticumgebruik in de veterinaire sector is hoog. Uit het meest recente BelVetSAC-rapport blijkt dat de totale consumptie van antibiotica in de diergeneeskunde in 2011 nagenoeg gelijk is gebleven als in 2010. Hiermee scoort België in 2011 aanzienlijk hoger dan onze noorderburen. – Merel Postma, UGent

Bij geboorte is het van groot belang dat de biggen ter wereld komen in een gereinigde en gedesinfecteerde kraamstal met een optimaal klimaat. Als de zeug zelf voldoende kwalitatief voeder en schoon drinkwater krijgt, kan ze genoeg biest en melk geven.

Het antibioticumgebruik in de veehouderij staat onder grote druk. Dit alles door toenemende berichtgeving van (multi) resistente kiemen in zowel de diergeneeskunde als de humane geneeskunde. In nationale en internationale context horen we een steeds duidelijkere vraag van consumenten, overheden en media om het, in hun ogen, vaak overmatige gebruik van antimicrobiële middelen in de diersectoren aan banden te leggen. Men eist een grotere verantwoordelijkheid van veehouders en bedrijfsbegeleiders inzake antibioticumgebruik. Ook in de diverse sectoren zelf komt men meer en meer tot besef dat men actie moet nemen om de goede reputatie van Belgische kwaliteitsproducten te kunnen blijven garanderen en onze marktpositie veilig te stellen. Momenteel wordt in Nederland een antibioticumreductie geëist van 50% in 2013 ten opzichte van 2009. De Franse overheid heeft plannen voor een reductie van 25%. In Duitsland worden eisen gesteld aan producenten van varkens(vlees) – ook uit

België – om het antibioticumgebruik bij hun dieren inzichtelijk te maken wanneer men levert aan een Duits slachthuis. En in Denemarken is men alweer ruim 1,5 jaar bezig met het gelekaartsysteem (zie *Landbouw&Techniek* 19, 2012).

Boerenbond en Belpork vzw hebben al in 2010 ingezien dat het van groot belang is dat ons land ervoor zorgt dat het mee is in deze problematiek. Hiertoe riepen ze het project 'Reductie antibioticumgebruik' in het leven. Verder ontstond in België ook op nationaal niveau een initiatief. In AMCRA (*Antimicrobial Consumption and Resistance in Animals*) werken alle betrokken sectoren – landbouworganisaties, dierenartsen, farma-industrie, mengvoederfabrikanten en wetenschappers – samen. Men streeft ernaar 'om adviezen en richtlijnen op te stellen om verder te evolueren naar een rationele reductie van het gebruik van antimicrobiële middelen bij dieren'.

Project Reductie antibioticumgebruik

Eind 2010 startte het project 'Reductie antibioticumgebruik', uitgevoerd door de Eenheden voor Veterinaire Epidemiologie en Bedrijfsdiergeneeskunde Varkens van de faculteit Diergeneeskunde van de Universiteit Gent. In het project worden varkenshouders begeleid door onderzoekers van de universiteit, in nauwe samenwerking met de bedrijfsdierenarts, naar een

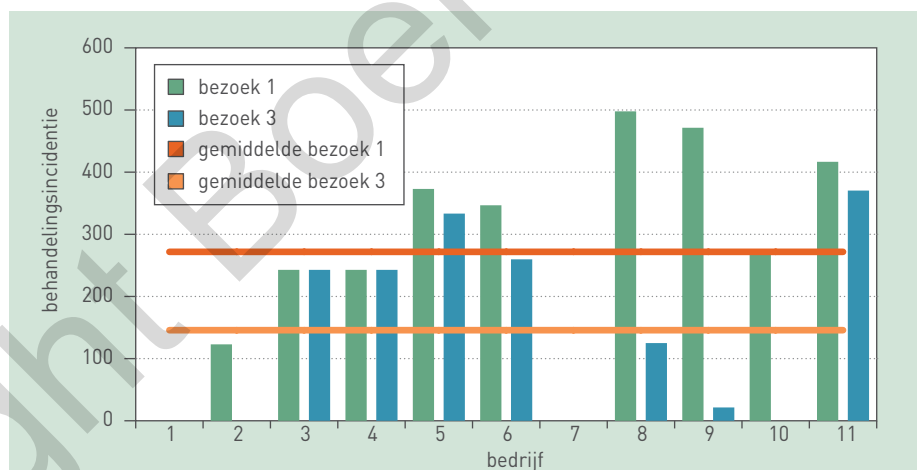
.....
 Het project begeleidt varkenshouders naar een verminderd en meer verantwoord antibioticumgebruik.
 .....

verminderd en meer verantwoord antibioticumgebruik.

In totaal meldden 64 enthousiaste varkenshouders zich aan voor deelname. Tijdens een eerste bedrijfsbezoek werd het antibioticumbeleid op dat moment beoordeeld en werd het bedrijf doorgelicht op het gebied van bedrijfsvoering en bioveiligheid. Op basis van deze bedrijfsanalyse werd, in overleg met de veehouder en bedrijfsdierenarts, een bedrijfsspecifiek plan van aanpak opgesteld met betrekking tot de bedrijfsvoering en het antimicrobieel beleid. De evolutie in antibioticumgebruik, productieresultaten en bioveiligheid werden vervolgens in een derde bezoek, na ongeveer een halfjaar, geëvalueerd. Op het moment van schrijven zijn de resultaten bekend van de evolutie op 14 bedrijven.

Tabel 1 Regelmatig terugkomende adviezen in het project 'Reductie antibioticumgebruik'

Subcategorie	Advies
Bedrijfsvoering	Consequent noteren van problemen/oorzaken van uitval om tot een helder inzicht te komen in de problematiek en het mogelijk te maken op het juiste moment actie te ondernemen
	Optimaliseren van de melkgift van de zeugen om een goede start van de biggen te garanderen
	Wassen van de zeugen voordat ze naar de kraamstal verplaatst worden, om overdracht van kiemen op pasgeboren biggen te minimaliseren
	Minimale manipulatie (oppakken, behandelen ...) van jonge biggen, om stress te verminderen en risico's van verspreiding van kiemen door handen en materialen te verkleinen
	Geleidelijke voederovergangen om de darmflora zo gezond mogelijk te houden en voedingsstress te verminderen
	All-in/all-out werken, om circulatie binnen het bedrijf te minimaliseren
	Bezettingsdichtheid verlagen, om meest optimale condities te garanderen
	Optimaliseren van klimaat en ventilatie
	Gebruik van hygiënesluis, correcte looproutes en adequate reiniging en ontsmetting
	Verminderen van risico's door ongedierte en kadaveropslag
Preventie en diagnostiek	Optimalisatie van vaccinatie- en ontwormingsschema
	Opvolging en bijsturing op basis van slachtlijnbevindingen
	Regelmatige controle/opvolging van onder meer vaccinaties door het nemen van (bloed)stalen
Antibioticumgebruik	Juiste reden/indicatie voor behandeling
	Juiste behandelmoment, duur van behandeling en dosering
	Switch van standaard preventief gebruik naar individuele behandeling
	Juiste bewaar- en gebruikscondities van geneesmiddelen

Figuur 1 Veranderingen in het standaardantibioticumgebruik in behandelingsincidentie voor biggen bij het derde bedrijfsbezoek (na interventies) ten opzichte van het eerste bedrijfsbezoek.

In deze figuur is duidelijk te zien dat veel bedrijven die deelnemen aan het project er met behulp van de geformuleerde adviezen in geslaagd zijn om hun antibioticumgebruik bij de biggen drastisch te verminderen. Ook valt op dat bedrijven 1 en 7 tijdens het eerste bedrijfsbezoek al totaal geen antibiotica toedienend aan hun biggen. Zeven bedrijven zijn grotendeels, of zelfs volledig, gestopt met het toedienen van standaardantibioticumbehandelingen aan deze diercategorieën. Gemiddeld kon een reductie van bijna 38% waargenomen worden.

Resultaten en adviezen na het eerste bedrijfsbezoek

De resultaten na het eerste bedrijfsbezoek laten zien dat er een grote spreiding is tussen bedrijven. Sommige bedrijven gebruiken geen antibiotica om hun dieren op te kweken tot slachtvarkens, terwijl

andere bedrijven juist heel veel antibiotica gebruiken.

De adviezen na de algehele analyse van het bedrijf richten zich voornamelijk op de optimalisatie van de bedrijfsvoering en het management, waarbij de bioveiligheid een heel belangrijk punt is. Ook wordt advies

gegevens op het gebied van preventie (onder meer vaccinatie) en diagnostiek. Waar mogelijk worden, in combinatie met het doorvoeren van de bovengenoemde maatregelen, adviezen gegeven om te stoppen met bepaalde (standaard-) behandelingen. Hierbij wordt de focus gelegd op het goed kijken naar de dieren en alleen die dieren te behandelen die ook daadwerkelijk een behandeling nodig hebben, en dan liefst nog nadat dit door diagnostiek gestaafd is. Tabel 1 (p. 7) toont de meest gegeven adviezen. Deze kunnen gezien worden als kritieke aandachtspunten in de Belgische

varkenshouderij. Hoewel het niet altijd mogelijk bleek om alle voorgestelde adviezen door te voeren, zijn op al deze bedrijven een groot deel ervan verwezenlijkt.

Eerste resultaten na interventies

Deze eerste resultaten zijn veelbelovend. Ze tonen aan dat de bedrijfsvoering geoptimaliseerd, de bioveiligheid verhoogd en het antibioticumgebruik gereduceerd kunnen worden zonder negatief effect op de productieresultaten.

Bioveiligheid Gemiddeld werd een stijging van 4,5% gezien in de bioveiligheidscore,

gebaseerd op het uitvoeren van de Biocheck (zie www.biocheck.ugent.be). Binnen de categorie 'interne bioveiligheid' konden de grootste stappen voorwaarts gemaakt worden (gemiddelde +7,7%).

Technische resultaten Voor wat het aantal gespeende biggen per zeug per jaar betreft, werd een gemiddelde toename van 1,0 biggen gezien. Enkele bedrijven lieten zelfs een hele duidelijk stijging zien (tot 16%). Geen enkel bedrijf boekte in de periode tussen het eerste en derde bezoek een negatief resultaat ten aanzien van het productiegetal.

Op alle bedrijven werd een gemiddelde daling in de sterfte bij de biggen tot spenen gezien van 3% (eerste bezoek gemiddeld 14,2%, derde bezoek 11,2%). Hierbij moet wel opgemerkt worden dat er één bedrijf is waar een zeer duidelijke stijging (+5,3%) zichtbaar was. Hier werd echter een veel strikter euthanasiebeleid doorgevoerd, mede op advies van de onderzoekers. Opmerkelijk is dat dit hetzelfde bedrijf is dat de stijging van 16% in het productiegetal liet zien. Dit geeft een indicatie dat een strikt en correct euthanasiebeleid de algemene gezondheid op een bedrijf, en daarmee de productieresultaten kan verbeteren. Het sterftepercentage bij de vleesvarkens daalde licht (eerste bezoek gemiddeld 3,74%, derde bezoek 3,48%).

Antibioticumgebruik Het antibioticumgebruik wordt gekwantificeerd door het uit te drukken in 'behandelingsincidentie'. Dit is een waarde die per bedrijf, of per diercategorie, aangeeft hoeveel dieren op 1000 behandeld werden met één dagdosis antibiotica.

Van de 11 bedrijven die zeugen (en gelten en beren) huisvesten, is er een aantal bedrijven dat zowel tijdens het eerste als tijdens het derde bezoek geen enkele standaardbehandeling toedient aan deze diercategorie. Enkele andere bedrijven dieneen een behoorlijke hoeveelheid antibiotica toe aan deze diercategorie. Drie bedrijven zijn door de adviezen volledig gestopt met het standaard behandelen van zeugen met antibiotica. Op één bedrijf steeg het preventieve gebruik bij de zeugen licht ten gevolge van problemen met baarmoederontsteking. In het algemeen is bij de reproductiedieren een daling waarneembaar van 26,2%. De veranderingen in antibioticumgebruik bij de biggen (zuigende en gespeende) tussen het eerste en derde bedrijfsbezoek zijn weergegeven in figuur 1 (p. 7). Gemiddeld kon men een reductie van bijna 38% waarnemen. Voor de vleesvarkens geldt dat er binnen de bezochte bedrijven reeds een groot

1 Bewaar flesjes in de koelkast als dit vermeld wordt, bewaar zakken op droge plaatsen en let erop dat flesjes niet te lang open zijn. Het bewaren van een facon ijzer in de stal kan mogelijk ook een risico vormen. Via de naald is er immers een open verbinding naar de omgeving waardoor bacteriën zich hierin makkelijk kunnen vermenigvuldigen. Een ijzerinjectie kan op die manier dus een bacterieshot worden voor je biggen. **2** Bij bijvoorbeeld diarree met een bacteriële oorzaak in de kraamstal behandel je best de gehele toom. Werk ook aan de achterliggende oorzaken van de problemen (vaccinatie, bioveiligheid ...). **3** Zieke dieren haal je best zo snel mogelijk uit de groep. Huisvest ze in een aparte ziekenboeg vanwaar ze enkel naar het slachthuis of de kadaverplaats verplaatst mogen worden. Euthanaseer ze als ze geen potentieel meer hebben om tot een volwaardig vleesvarken uit te groeien.

aantal waren die al jaren standaard geen antibiotica toedienden aan deze diercategorieën. Van de bedrijven die dit wel deden, is één veehouder erin geslaagd te stoppen met deze standaardbehandeling. Een ander bedrijf liet een behoorlijke stijging zien. Dit bedrijf trachtte namelijk alle risico's op insleep van ziekte te minimaliseren door de inzet van antibiotica tijdens een grote uitbreiding van de vleesvarkenstapel. Men kan zich afvragen of dit de aangewezen methode is. Door deze relatief hoge uitschieter is de gemiddelde daling in antibioticumgebruik bij de vleesvarkens gering.

Ervaringen deelnemers

Deelname aan het project werd door de veehouders algemeen als leerzaam

ervaren. Dat blijft uit de evaluatie tijdens het derde bedrijfsbezoek. Met name de 'praktische haalbaarheid van de adviezen' en 'inzicht verkrijgen in bedrijfsvoering en antibioticumgebruik' werden hoog beoordeeld.

Adviezen blijken nuttig

Deze eerste resultaten laten duidelijk zien dat op bedrijven met een gemiddeld tot hoog antibioticumgebruik door middel van heldere en goed begeleide adviezen de bioveiligheid en bedrijfsvoering geoptimaliseerd kunnen worden, waarbij een reductie van het antibioticumgebruik mogelijk is, zonder verlies van productie-resultaten.

Meer informatie over antibioticumgebruik en de berekeningsmethode, waaronder

het zelf uitvoeren van een antibioticumgebruikcheck op je bedrijf, kan je vinden via www.ABcheck.ugent.be. ■

Meer info vind je in [Belgian Veterinary Surveillance of Antimicrobial Consumption, National consumption report 2011](#). Dit kan je downloaden via www.belvetsac.ugent.be/pages/home/.

Merel Postma is als dierenarts verbonden aan de Vakgroep Verloskunde, Voortplanting en Bedrijfsdiergeneeskunde, Eenheid voor Veterinaire Epidemiologie, van de Faculteit Diergeneeskunde van Universiteit Gent.